

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Analýza vývoje zahraniční politiky Spojených států vůči Číně od

2009 do současnosti

Ketevan Kartsydze

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Studijní program Politologie
Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Analýza vývoje zahraniční politiky Spojených států vůči Číně od 2009 do
současnosti**

Ketevan Kartsydze

Vedoucí práce:

PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Pavlu Hlaváčkovi, Ph.D. za jeho cenné připomínky, odborné vedení a velkou trpělivost, kterou mi během vypracování bakalářské práce věnoval.

Obsah

1. Úvod	6
2. Vývoje zahraniční politiky v době Baracka Obamy	10
2.1. Kvantitativní analýza oficiálních návštěv	11
2.2. Kvalitativní analýza oficiálních návštěv	13
2.3. Vnímání Číny ve státních dokumentech	27
3. Vývoje zahraniční politiky v době Donalda Trumpa	30
3.1. Kvalitativní analýza oficiálních návštěv	31
3.2. Vnímání Číny ve státních dokumentech	37
4. Závěr	40
Seznam literatury a internetových zdrojů	42
Resumé	52

1. Úvod

V pondělí 18. prosince 2017 americký prezident Donald Trump zveřejnil svou první strategii národní bezpečnosti Spojených států¹. Velkou pozornost věnoval prezident Číně – označil ji za konkurenta ohrožujícího americkou moc, který se snaží narušit americkou bezpečnost a prosperitu. Podle nové strategie národní bezpečnosti Spojených států je Čína revizionistická mocnost, která chce rozšířením svého vlivu vytvořit svět odporující americkým hodnotám a spolu s Ruskem je odhodlána učinit světovou ekonomiku méně svobodnou a méně spravedlivou. Donald Trump také obvinil Čínu z krádeže amerického duševního vlastnictví v hodnotě stovek miliard dolarů (NSS 2017).

Pokud to porovnáme s národní bezpečnostní strategií Spojených států z roku 2010 – s první strategií národní bezpečnosti Baracka Obamy, všimneme si, že o Číně se mluví za prvé mnohem méně a za druhé v odlišném kontextu. Zdůrazňuje se důležitost pozitivních, konstruktivních a komplexních vztahů mezi Spojenými státy a Čínou pro řešení hlavních výzev 21. století. Čína se označuje jako nastupující mocnost², která vytváří nové příležitosti pro partnerství se Spojenými státy (NSS 2010).

Za rok v časopisu *Foreign policy* byl publikován článek tehdejší ministryně zahraničních věcí Spojených států Hillary Clintonové *America's Pacific Century*, který se nesl v podobném duchu jako zmíněná strategie Baracka Obamy. Článek *America's Pacific Century* se považuje za výchozí bod politiky *Pivot to Asie*. Nová orientace zahraniční politiky byla směřována ke všem státům v asijsko-pacifickém regionu, ale role Číny a důraz na zlepšování vztahů s ní byly jedním z klíčových bodů této politiky: "Je fakt, že prosperující Amerika je pro Čínu výhodnější a prosperující Čína je výhodnější pro Ameriku. Obě strany mají

¹Národní bezpečnostní strategie (*The National Security Strategy – NSS*) je veřejný dokument, který prezidentská administrativa Spojených států pravidelně připravuje pro Kongres. NSS na obecné úrovni shrnuje hlavní bezpečnostní hrozby Spojených států, určuje postupy, jak se s nimi vypořádávat a zdůrazňuje priority státu.

² tzv. *emerging power*

mnohem větší užitek ze spolupráce než z konfliktu³" (Clintonová, 2011). Prioritou byla označena spolupráce s Čínou na budování vzájemné důvěry a podporování její aktivní účasti na řešení globálních problémů (ibid).

Co se stalo v tomto časově omezeném období, od nástupu Baracka Obamy do současnosti, jak se vyvíjely vztahy mezi Spojenými státy a Čínou za poslední devět let, že došlo k takovému přesměrování zahraniční politiky vůči Číně? Má práce je založena na předpokladu, že směr zahraniční politiky, který byl vybrán po nástupu prezidenta Baracka Obamy do úřadu a který předpokládal bližší spolupráci na důležitých strategických tématech a posílení vzájemných vztahů s Čínou, se liší od té zahraniční politiky, kterou dnes prosazuje současný prezident Donald Trump. Předpokládám, že aktuálně se odehrává jeden z těch klíčových momentů, které mohou opět přesměrovat zahraniční politiku Spojených států vůči Číně – a to ne tím nejlepším způsobem. Právě v souvislosti s výše naznačenou aktuálností daného tématu v rámci současné mezinárodní situace je předpokládaným přínosem mé bakalářské práce prezentace důležitých kroků administrativy bývalého prezidenta Baracka Obamy v kontextu s kroky současné Trumpovy administrativy a naznačení důležitých momentů, které formují (či transformují) směr zahraniční politiky Spojených států vůči Číně.

Hlavním cílem této bakalářské práce je skrze analýzu agendy zahraniční politiky Spojených států vůči Číně od roku 2009 do současnosti zachytit důležité body, které nejvíce ovlivnily vývoj vztahů dvou nejmocnějších zemí světové ekonomiky a zjistit, zda dnešní změna je důsledkem politiky nové administrativy, nebo k tomu docházelo postupně už při administrativě bývalého prezidenta Baracka Obamy. Je nutno poznamenat, že cíl této práce není ani dokázat, ani vyvrátit žádnou teorii mezinárodních vztahů, ale zmapovat vývoj nastolované

³ Většina citací v předložené bakalářské práci představuje vlastní překlad.

agendy zahraniční politiky Spojených států vůči Číně v časově ohraničeném období a identifikovat nejdůležitější momenty.

Předložená bakalářská práce představuje jednopřípadovou studii. K identifikaci důležitých bodů v agendě zahraniční politiky Spojených států vůči Číně poslouží empiricko-analytický přístup, který vhodně poslouží ke zdůraznění podstatných informací. Vzhledem k tomu, že zahraniční politika představuje multidimenzionální jev, který je tvořen různými aspekty, se ve své práci zaměřím jen na vybranou oblast. Pokusím se zaměřit na klíčové momenty a na vývoj vztahů v diplomatickém sektoru. Podobné rozhodnutí bylo učiněno také z důvodu přirozeného omezení bakalářské práce z hlediska rozsahu.

Výběr diplomatické oblasti pro zkoumání vývoje zahraniční politiky nebyl náhodný. Důležitou roli při analýze tohoto sektoru hraje osobnost úřadujícího prezidenta. Změna hlavy státu je vždy důležitou událostí – zvláště pokud do úřadu po osmi letech vládnutí Baracka Obamy přichází natolik výrazná osobnost, jakou je Donald Trump. Velice odlišné osobnosti dvou prezidentů, jejich styl vedení dialogů a diplomacie posloužily jako jeden z hlavních důvodů při vybrání oblastí pro zkoumání vývoje zahraniční politiky Spojených států vůči Číně.

Důležitou část diplomatické oblasti tvoří oficiální státní návštěvy. Pro hodnocení vztahu podle státních návštěv bude používán jak kvantitativní, tak i kvalitativní přístup. Kvantitativní přístup pomůže zachytit počet a frekvenci setkání mezi lídry Spojených států a Číny. Vzhledem k tomu, že se dnes hlavy států poměrně často setkávají v rámci různých mezinárodních konferencí, indikátorem pro hodnocení zlepšení nebo zhoršení vztahů poslouží vizity lídrů na území Spojených států nebo Číny v rámci státních či osobních návštěv.

Druhým přístupem pro analýzu oficiálních státních návštěv bude kvantitativní přístup. Zaměřím se na veřejné projevy obou prezidentů v rámci státních návštěv, ve kterých je zmiňován a zdůrazňován jejich vztah s Čínou.

Tyto návštěvy a jejich vliv na zahraniční politiku Spojených států vůči Číně budou podrobeny důkladné analýze. Jak byla hodnocena každá státní návštěva? Co se řešilo? Na jakých bodech se shodly obě strany a co zůstalo nevyřešené nebo nedořešené? Odpovědi na tyto otázky nám pomohou ohodnotit kvalitativní výstupy z oficiálních návštěv.

Diplomatický sektor zahrnuje širokou škálu činností. Mezi ně patří i státní dokumenty, v nichž stát stanoví směr zahraniční politiky a definuje svoje priority. Prizmatem americké zahraniční politiky vůči Číně pozornost budeme věnovat státním dokumentům typu *National Security Strategy* — *NSS*, *National Defense Strategie* — *NDS* nebo *National Military Strategie* — *NMS* a tomu, jakým způsobem je v nich zmíněna Čína a vztah s ní.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Jako hlavní kritéria pro rozdělení do dvou hlavních kapitol posloužila funkční období obou prezidentů. Každá z kapitol je dále tematicky členěna na několik subkapitol. V první kapitole se zaměřím na zahraniční politiku Spojených států vůči Číně v době Baracka Obamy. Druhá kapitola mé práce se věnuje prezidentství Donalda Trumpa a jeho agendy zahraniční politiky vůči Číně. Donald Trump nastoupil do úřadu 20. ledna 2017. Kvůli jeho zatímnímu krátkému působení v roli prezidenta Spojených států je tato část práce méně rozsáhlá než první část, ale její význam není o nic menší. Za celkem krátké období dokázal Trump provést kroky, které přesměřovaly nebo částečně změnily zahraniční politiku Spojených států vůči Číně. Jak bylo již zmíněno, aktuálnost a rychlý vývoj omezuje možnosti získání podkladů a provedení analýzy. Sběr dat byl ukončen na začátku března 2018. Nepředvídatelnost a spontánnost rozhodování prezidenta Donalda Trumpa komplikuje možnost strukturování jasného lineárního vývoje zahraniční politiky Spojených států – přesto se v této části práce pokusím zmapovat hlavní kroky v zahraniční politice Spojených států vůči Číně, prokázat motivy jejich provedení a důsledky pro čínsko-americké vztahy. V závěru bakalářské práce shrnu

informace získané v předchozích kapitolách. Na základně provedeného empirického výzkumu budeme sledovat naplnění cíle práce.

Ve své práci převážně pracuji s texty z odborných časopisů věnujících se zahraniční politice Spojených států a čínsko-amerických vztahů. Americká zahraniční politika v asijsko-pacifickém regionu v letech prezidentství Obamy a vyhlášení politiky *Pivot to Asia* se staly předmětem intenzivní politické debaty, kvůli čemuž je na témata podrobněji se zabývajících zahraniční politikou Spojených států vůči Číně v době Baracka Obamy k dispozici velké množství odborných knih či článků. Naopak k druhé části této práce, která analyzuje současnou situaci, je k dispozici pouze omezené množství odborných zdrojů – proto také u této části bakalářské práce hraje při analýze Trumpovy zahraniční politiky velkou roli vlastní autorská interpretace. Zajímat nás budou státní dokumenty vydané v letech 2009–2018, ve kterých prezidentské administrativy definují svoje stanoviska o formování zahraniční politiky.

2. Vývoj zahraniční politiky v době Baracka Obamy

Ještě začátku 80. let Alexander Meigs Haig, ministr zahraničních věcí Spojených států za prezidentství Ronalda Reagana, předpokládal, že na konci dvacátého století Čína bude nejdůležitějším státem pro strategické zájmy Spojených států a Západu (Haig in Ali 2012: 1). Za tři desetiletí se mezinárodní scéna proměnila velmi rychle. Změnila se v ní i role Číny. Její rychle rostoucí vliv a status nastupující mocnosti ukázaly na potřebu přenesení čínsko-amerických vztahů na novou úroveň (Kissinger 2009). Právě přechod na novou úroveň vztahů s Čínou představoval jednu z priorit pro vládu Baracka Obamy. Hlavním indikátorem pro hodnocení zahraniční politiky Baracka Obamy vůči Číně budou oficiální návštěvy – jejich kvantita a kvalita. Veřejné projevy prezidenta nám

pomohou pochopit oficiální stanovisko Spojených států vůči Číně a zachytit jak problematické body jejich vztahů, tak i otázky, na nichž se obě strany shodují. Třetí část této kapitoly bude věnována vnímání Číny ve státních dokumentech: NSS, NDS nebo NMS vydaných v letech 2009–2016.

2.1. Kvantitativní analýza oficiálních návštěv

Prezident Barack Obama během svých dvou funkčních období navštívil Čínu třikrát: hned na začátku svého prvního mandátu v roce 2009, poté v roce 2014 a konečně v roce 2016. Pro hodnocení toho, zda jde o zlepšení, nebo zhoršení je potřeba vrátit se trochu do historie.

Vůbec prvním prezidentem Spojených států, který navštívil Čínu, byl v roce 1972 Richard Nixon. Jeho nástupce Gerald Rudolph Ford navštívil Čínu také jen jednou. Jimmy Carter v období svého prezidentství nenavštívil Čínu vůbec. Ronald Wilson Reagan a George Herbert Walker Bush měli každý po jedné návštěvě Číny. William Jefferson Clinton navštívil Čínu jedenkrát v roce 1998. George Walker Bush dodnes zůstává prezidentem, který navštívil Čínu nejčastěji. V průběhu svých dvou funkčních období byl v Číně čtyřikrát. Ale je třeba zdůraznit, že ze čtyř návštěv byly jen dvě oficiální státní: v roce 2002 a v roce 2005. Důvodem první návštěvy v roce 2001 byla participace na summitu Asijsko-pacifického hospodářského společenství v Šanghaji. A v roce 2008 prezident přijel do Číny, aby se zúčastnil slavnostního zahájení olympijských her v Pekingu (Butcher 2017; China Plus 2017).

Co se týče oficiálních návštěv čínských lídrů ve Spojených státech, prvním představitelem Číny, který po druhé světové válce navštívil Spojené státy, byl premiér Soong Tse-ven v roce 1945. Potom, po velké pauze, se v roce 1984

uskutečnilo státní setkání premiéra Čao C'-janga s prezidentem Ronaldem Wilsonem Reaganem. Od té doby až do roku 2009 vysoce postavení představitelé čínské vlády (prezidenti či premiéři) navštívili Spojené státy třináctkrát, z toho v sedmi případech šlo o oficiální návštěvy. V době Baracka Obamy bylo čínských návštěv ve Spojených státech celkem deset, z toho dvě státní návštěvy: v roce 2011 Barack Obama přivítal v Bílém domě prezidenta Čínské lidové republiky Chu Ťin-tchao a už v roce 2015 prezidenta Si Ťin-pchinga (Office of the Historian 2017a). Od úplné normalizace diplomatických vztahů mezi Spojenými státy a Čínou v roce 1979 se vystříдалo pět prezidentů. Každý z nich kromě Jimmy Cartera a Geoga Herberta Walkera Bushe měl dvě funkční období. To, že se za těchto dvacet devět let uskutečnilo jen o tři návštěvy víc než za osm let prezidentství B. Obamy, jasně vypovídá o tom, že ochota obou zemí více komunikovat a spolupracovat se postupně zvyšovala.

Pokud budeme mluvit o ministrech zahraničních věcí Spojených států a o jejich cestách do Číny, také si povšimneme rostoucího trendu. Hillary Clintonová a následně John Forbes Kerry, ministři zahraničních věcí Spojených států v administrativě Baracka Obamy, uskutečnili šestnáct návštěv do Číny. Žádný předchozí prezident neposílal své ministry zahraničních věcí do Číny tolikrát (Office of the Historian 2017b).

Ke zvýšení frekvence vzájemných návštěv přispělo i vytvoření komunikační platformy *U.S.–China Strategic and Economic Dialogue* (dále jen S&ED). V roce 2009 1. dubna Barack Obama a tehdejší čínský prezident Chu Ťin-tchao oznámili vytvoření S&ED. S&ED představovalo dialog na vysoké úrovni mezi Spojenými státy a Čínou, kde se projednávaly strategické a ekonomické otázky na regionální či globální úrovni. S&ED nahradil a aktualizoval *Senior Dialogue* a *Strategic Economic Dialogue*, dialogy zahájené administrativou George W. Bushe. První setkání S&ED se uskutečnilo 27. července, kdy Obama oznámil, že právě vztahy mezi Čínou a Spojenými státy budou formovat 21.

století a že to je odpovědnost obou států (The White House 2009a). V období 2009–2016 se uskutečnilo osm kol setkání. S&ED představovalo platformu pro diskuzi, která dávala možnost vysoce postavených členům vlády obou států vyměnit názory a zmapovat společné cíle. V roce 2017 S&ED byl přejmenován na *U.S.-China Comprehensive Economic Dialogue* (dál jen CED) (U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY 2017).

Jak vidíme ve srovnání s předchůdci, v době Baracka Obamy se frekvence vzájemných návštěv hodně zvýšila, což považuji za pozitivní změnu. Setkání lídrů či jiných vysoce postavených politiků velmi často napomáhá ke zlepšení vztahů mezi státy. Důvody toho, že představitelé Spojených států začali častěji navštěvovat Čínu a zdůrazňovali zájem o ni, můžeme interpretovat různými způsoby. Ale jedno se dá říci s určitostí: již od začátku 21. století se stala Čína pro Spojené státy jednou z důležitých destinací a období prezidentství Baracka Obamy to potvrdilo.

2.2. Kvalitativní analýza oficiálních návštěv

Barack Obama už od nástupu naznačoval, že chce změnit směr zahraniční politiky Spojených států. Během své první oficiální cesty do Asie sám sebe označil za *America's first Pacific president* (Financial Times 2009). Podle administrativy nového prezidenta se novým impulsem americké zahraniční politiky mělo stát přesměrování pozornosti od regionu Blízkého východu na asijsko-pacifický region, kde by hlavním partnerem měla být právě Čína.

První oficiální návštěva Baracka Obamy Číny se uskutečnila už v listopadu 2009. On se stal prvním americkým prezidentem, který navštívil Čínu již během prvního roku svého působení v úřadu. A už během této návštěvy Baracka

Obamy, 17. listopadu, Bílý dům publikoval tiskové prohlášení, které zdůrazňovalo význam budování a prohloubení vzájemné politické důvěry mezi Spojenými státy a Čínou: "Spojené státy a Čína mají stále širší základnu spolupráce a sdílejí stále důležitější společné odpovědnosti v mnoha klíčových otázkách, týkajících se globální stability a prosperity. Obě země by měly dále posílit koordinaci a spolupráci, spolupracovat na řešení problémů a prosazovat světový mír, bezpečnost a prosperitu. Obě strany jsou přesvědčeny, že posílení a prohlubování bilaterální strategické důvěry je klíčové pro vztahy mezi Spojenými státy a Čínou v nové éře" (The White House 2009b). Prezident Barack Obama zdůraznil, že Spojené státy vítají úsilí Číny hrát větší roli na světové scéně (Financial Times 2009).

Čím byla důležitá a zajímavá tato návštěva Baracka Obamy? Barack Obama a Chu Ťin-tchao společně promluvili o globálním oteplování, jaderném odzbrojení, o ekonomice a o dalších globálních i velmi obecných otázkách. Nemluvalo se o lidských právech a ani o cenzuře internetu v Číně. Obama se během své první návštěvy Číny vyhnul veřejným setkáním s čínskými liberály, s příznivci svobodného tisku, a dokonce i průměrnými čínskými lidmi (Wines; LaFraniere 2009). I v tiskovém prohlášení Bílého domu byla tato otázka zmíněna velmi diplomatickým způsobem: "Spojené státy a Čína zdůraznily, že každá země a její národ mají právo si zvolit vlastní cestu rozvoje a všechny státy by měly navzájem respektovat volbu ostatních. Obě strany uznaly, že Spojené státy a Čína mají neshody ohledně otázky lidských práv" (The White House 2009b). Mimo oblasti lidských práv vyvolalo zklamání i neřešení otázky sankcí vůči Iránu či zpevnění kurzu čínské měny. Toto chování prezidenta bylo interpretováno několika způsoby – ale B. Obama byl většinou kritizován (Wines; LaFraniere 2009; The Economist 2009). Pokud tato cesta představovala nějakou významnou změnu, byla spatřována především ve smířlivém tónu Spojených států (Washington Post in Leibsohn 2009). Někteří autoři politickou korektnost prezidenta vysvětlovali rostoucím vlivem Číny (Hutzler; Loven 2009). Dá se

předpokládat, že Čína si byla dobře vědoma svého výhodného postavení, a zajímavý je i ten fakt, že čínská vláda odmítla vysílání prezidentské návštěvy v celostátní televizi – místo toho návštěva prezidenta Spojených států byla vysílána pouze lokální televizí v Šanghaji.

Takový "ústup" Spojených států dá se vysvětlit několika důvody. Asi za jeden z nejhlavnějších z nich můžeme považovat finanční krizi roku 2008. Barack Obama si těžko mohl dovolit rétoriku minulých prezidentů při jejich návštěvách v Číně, když právě v té době byly Spojené státy oslabené jak krizí 2008, tak i válčením na Blízkém východě a nemohly se spoléhat jen samy na sebe. Spojené státy potřebovaly Čínu jako partnera v mnoha otázkách. Když světová média kritizovala prezidenta a jeho návrat domů byl označen jako návrat s prázdnými rukama (Reid 2009), představitelé Bílého domu tvrdili, že získali to, pro co přijeli – začátek vztahů, které budou výhodné pro obě strany⁴. Prezident Obama podle tvrzení jeho administrativy dosáhl žádoucích výsledků během soukromých setkání a individuálních zasedání (Cooper 2009).

Deník *Time* v roce 2009 zveřejnil dva články o návštěvě Baracka Obamy v Číně, které velmi dobře sumarizovaly témata, na kterých se oba státy shodují a na kterých ne. Mezi otázky, na kterých byly obě velmoci ochotny spolupracovat, patřily:

- Obchod mezi USA a Čínou – obě země si uvědomovaly důležitost obchodních vztahů mezi sebou.
- Zelená technologie – na obnovitelné formy energie oba státy nazíraly stejným způsobem.
- Severní Korea – ukončení severokorejského jaderného programu bylo společným přáním obou zemí.
- Odstranění vzájemné nedůvěry (nejen v politické, ale i v sociální sféře).

⁴ Ang. — give-and-take relationship

- Vzdělání – spolupráce ve vzdělání by měla být doplněním hospodářské a politické spolupráce (Ramzy 2009a).

Pokud jde o zatím neřešitelné otázky (mimo už zmíněné problémy lidských práv a manipulace s kurzem čínské měny kvůli obchodním výhodám) zařadil autor článku i otázku Taiwanu, práva k duševnímu vlastnictví a vojenské vztahy – Spojeným státům vadil u čínské strany nedostatek transparentnosti u výdajů na obranu (Ramzy 2009b).

Další státní návštěva následovala v roce 2011, kdy čínský prezident Chu Ťin-tchao přijel do Spojených států. Polsko-americký politolog Zbigniew Brzezinski, který byl bezpečnostním poradcem prezidenta Jimmyho Cartera a později zahraničně-politickým poradcem Baracka Obamy, označil tuto návštěvu jako nejdůležitější setkání v čínsko-amerických vztazích za posledních 30 let – setkání, které by mělo identifikovat vztahy mezi těmito dvěma zeměmi (Brzezinski 2011).

Musíme si uvědomit, že za poměrně krátké období – od návštěvy Baracka Obamy v Číně v roce 2009 do návštěvy Chu Ťin-tchao ve Spojených státech v lednu 2011 – se událo několik zásadních politických jevů, které nepříspěly k zlepšení čínsko-amerických vztahů. Mezi ně patřilo: odlišné pozice Číny a Spojených států na konferenci OSN o změně klimatu v Kodani v prosinci 2009 – setkání Baracka Obamy s tibetským duchovním vůdcem dalajlamou – v únoru 2010 uskutečněný prodej zbraní Tchaj-wanu v hodnotě 6.4 miliardy dolarů, slíbeny ještě prezidentem George Walkerem Bushem v roce 2008 (Deng in Chow 2014: 81). Na tento krok Spojených států Čína reagovala velmi ostře: okamžitě odvolala vojenské návštěvy na vysoké úrovni, vyhrožovala uvalením přísných hospodářských sankcí americkým podnikům, které prodávají zbraně nebo se zúčastnily transferu zbraní (ibid; BBC 2010). Spor mezi společnostmi *Google* a Čínou v lednu 2010 rovněž vyvolal napětí ve vztazích, zvláště když se k tomuto sporu vyjádřila Hillary Clintonová a kritizovala Čínu (The Guardian 2010). A to, že

Čína blokovala sankce proti Severní Koreji a Iránu, bylo největším zklamáním od státní návštěvy Baracka Obamy v 2009.

Jak vidno, čínsko-americké vztahy se v roce 2010 nenacházely v tom nejlepší stavu. Možná právě kvůli tomu zdůrazňoval Brzezinski (2011) tři týdny před chystanou návštěvou Chu Ťin-tchaa že "Spojené státy a Čína by se neměly zbavit upřímné diskuse o svých odlišnostech – ale musí to brát s tím, že se navzájem potřebují [...] obě strany by měly pochopit, že krize v jedné zemi může poškodit druhou".

Během své státní návštěvy se Chu Ťin-tchao setkal s viceprezidentem Josephem Bidenem, s vedením Kongresu, měl slavnostní večeři v Bílém domě, živou tiskovou konferenci a navštívil Chicago. Za pozornost stálo především velkolepé přivítání čínského prezidenta – Spojené státy udělaly pro přivítání vzácného hosta maximum: byl to červený koberec, vojenské kapely, na počest čínského prezidenta zaznělo 21 čestných dělových salv. Barack Obama uspořádal pro Chu Ťin-tchao slavnostní recepci v Bílém domě, kam dorazilo 225 hostů. Mezi nimi byli významní političtí představitelé: Henry Kissinger, Zbigniew Brzezinski, 39. prezident Spojených států James Earl Carter, 42. prezident Spojených států William Jefferson Clinton, Kenneth Roth – výkonný ředitel organizace *Human Rights Watch* atd.; dále představitelé největších nadnárodních korporací: výkonný ředitel společnosti *Microsoft* Steven Anthony Ballmer, výkonný ředitel společnosti *The Coca-Cola Company* Ahmet Muhtar Kent atd. A také představitelé showbyznysu: původem čínský herec Jackie Chan, Anna Wintour – šéfredaktorka americké verze módního časopisu *Vogue*, americká módní návrhářka čínského původu Vera Wang atd. (New York Times 2011). Na slavnostní recepci dorazila i Barbra Streisand, jedna z oblíbených zpěvaček prezidenta Chu Ťin-tchao (Pomfret, Wilson 2011).

Vzhledem k tomu, že Čína je stát úplně jiné kultury, její vnímání respektu se z velké části opírá právě o symbolická gesta. "Klademe větší důraz především

na celkovou atmosféru, ne na okamžité konkrétní výsledky [...]. Chceme, aby čínský prezident dostal status a respekt jako vůdce důležitého národa" — Uvedl čínský vládní představitel v rozhovoru pro americkou stanici *CNN* (FlorCruz 2011). Za symbolický byl tedy v tomto smyslu považován také výlet prezidenta Chu Ťin-tchao do Chicaga, spojený s návštěvou čínských společností – s cílem zdůraznit, že Čína není jen světovou továrnou, ale také investorem v zámoří (Johnson 2011).

Dá se říct, že Spojené státy takovým přijetím naplnily očekávání čínské strany a ukázaly, že vnímají Čínu jako respektovanou velmoc a rovného partnera. *People's Daily* – jedny z hlavních státních novin, vytiskly po tomto návštěvě článek s názvem *To Open a New Chapter in the Sino-U.S. Cooperative Partnership* (ibid).

Návštěva se neobešla bez zmínění otázky lidských práv. Barack Obama opět velmi diplomatickým způsobem, ale už výrazněji podotkl, že Čína by měla respektovat lidská práva: "Historie ukazuje, že společnosti jsou harmoničtější, státy jsou úspěšnější a svět je spravedlivější, když jsou dodržována práva a povinnosti všech národů a všech lidí, včetně univerzálních práv každé lidské bytosti" (Harnden 2011). Jako krok dopředu lze pak označit prohlášení Chu Ťin-tchao na tiskové konferenci, kdy čínský prezident zpočátku kvůli překladu přeslechl otázku o lidských právech, ale potom na opakovaný dotaz naznačil, že jako rozvojová země s obrovským počtem obyvatel, procházející klíčovou fází reformy, Čína stále čelí mnoha problémům a z hlediska lidských práv je ještě třeba udělat hodně, aby se situace zlepšovala (Pomfret, Wilson 2011).

Co se týče konkrétních výstupů, strany podepsaly dohody o obchodu ve výši 45 miliard dolarů. Americký prezident získal od Číňanů slib o posílení prosazování práv duševního vlastnictví u amerických výrobků prodávaných v Číně. Jednání o ochraně duševního vlastnictví a o změně diskriminačních postupů na nákupy čínských vládních agentur bylo také označeno za úspěšné

(Dougherty 2011). Obamova administrativa také oznámila, že Čína souhlasila s uskutečněním řady dalších úlev týkajících se obchodu a investic. Viceprezident Joe Biden dostal od prezidenta Chu Ťin-tchao pozvání k návštěvě Číny.

Nevelký posun byl zaznamenán v otázce Severní Koreje: "Obě strany vyjádřily znepokojení nad zvýšeným napětím na poloostrově, které bylo vyvoláno nedávným vývojem. Obě strany deklarovaly své pokračující úsilí o úzkou spolupráci ve věcech týkajících se poloostrova" (The White House 2011). Vyjádření "znepokojení" ze strany Číny bylo považováno za úspěch.

Nevyřešené zůstaly otázky týkající se manipulace Číny s kurzem měny. Prezident Chu Ťin-tchao v podstatě ignoroval a nekomentoval poznámky prezidenta Obamy (Pomfret, Wilson 2011). Ale celkově byla návštěva pozitivně vnímána jak na straně Číny, tak na straně Spojených států a mnohem pozitivnější – oproti státní návštěvě Baracka Obamy v Číně v roce 2009 – byla i hodnocení v tisku. Za důkaz zlepšení kooperace lze považovat krok Číny v roce 2012, kdy začala snižovat své nákupy ropy z Íránu. Určitý pokrok v následujících letech lze spatřovat i u spolupráce Číny se Severní Koreou.

Další klíčový datem pro formování zahraniční politiky Spojených států vůči Číně je rok 2013, kdy se novým prezidentem Číny stal Si Ťin-pching. Ale ještě před návštěvou nového prezidenta upoutala pozornost nová regionální strategie Baracka Obamy *Pivot to Asia* později přejmenovaná na *Rebalancing strategy*. Geopolitická strategie *Pivot to Asia* měla přenést jádro zahraniční politiky Spojených států z Blízkého východu do oblasti východní Asie a Pacifiku. Cílem bylo posílení bilaterálních vztahů s novými mocnostmi, mezi něž patřila i Čína. Dá se říci, že jeden z hlavních pilířů strategie *Pivotu* bylo vybudování konstruktivních a komplexních vztahů s Čínou. V takové situaci hrála návštěva čínského lídra ve Spojených státech velkou roli v tom ohledu, jak se mohla politika *Pivotu* dál odvíjet.

První setkání s novým čínským lídrem se uskutečnilo už v červnu 2013 v kalifornské pouštní usedlosti *Rancho Mirage*. Volba formátu nebyla náhodná – neoficiální prostředí mělo napomoci vytvořit pozitivní atmosféru pro vybudování osobního vztahu obou lídrů.

Dva dny neformálních schůzek byly asi jedním z nejdůležitějších momentů pro formování budoucích čínsko-amerických vztahů. Schůzku prezident Si Ťin-pching označil za počátek nové podoby (*New model*) vzájemného chování – vybudování nového modelu významných vztahů mezi dvěma zeměmi – měly by se zlepšit a posílit vzájemné vojenské vztahy a měla by se zlepšit mikroekonomická politika obou zeí tak, aby to přispívalo k oboustranně silnému, udržitelnému a vyváženému hospodářskému růstu (The White House 2013a). Čínský prezident Si Ťin-pching nebyl spokojen s krátkodobými zisky, ale spíše usiloval o vztahy, které by přinesly dlouhodobý vzájemný prospěch jak Číně, tak i Spojeným státům (East Asia Forum 2018). Těžko se dá konceptualizovat, co přesně Si Ťin-pching představoval pod novým modelem vztahů. Jediné, co bylo jasné, bylo to, že nový prezident Číny chtěl mít stejný prostor vlivu jako Spojené státy. Si Ťin-pching prezentoval Čínu jako velkou moc, nikoliv jako rozvojovou zemi, což bylo dříve preferovaným výrazem používaným čínskými vůdci pro Čínu. Vize nového čínského prezidenta jasně dávala najevo, že Čína je respektovaná a rovnocenná síla vůči Spojených států (Sørensen 2015: 60). Nakolik chtěly souhlasit s tímto faktem Spojeny státy, je jiná otázka.

Při procházkách oba prezidenti probírali hlavně otázky týkající se severokorejského jaderného programu nebo klimatických změn. Představitelé Bílého domu od samého začátku naznačili, že tento takzvaný *Sunnylands Summit* nemá žádný závazný charakter, ale má za cíl vytvořit bližší vztah mezi prezidentem Spojených států a Číny (Calmes, Myers 2013). Přesto ale bylo dosaženo jedné konkrétní dohody o boji proti změně klimatu. Oba státy se

dohodly na snižování emisí fluorovaných uhlovodíků (The White House 2013b). Největší shodu našly obě velmoci v otázce denuklearizace Severní Koreje. Ale na rozdíl od Spojených států Čína obhajovala zachování status quo na poloostrově, k čemuž měla určitě své důvody. Zhroucení severokorejského státu by mohlo pro Čínu znamenat velký problém v podobě ekonomických uprchlíků apod.

V tomto setkání se ale objevil nový aktuální problém v čínsko-amerických vztazích – byla to otázka kyberšpionáže. Důvodem se staly hackerské útoky v roce 2013 směřující proti soukromým firmám ve Spojených státech a proti americkým vládním úřadům. Prezidenti se shodli, že kvůli neuvěřitelnému technologickému pokroku bude otázka kybernetické bezpečnosti stále důležitější i v rámci dvoustranných či mnohostranných vztahů. Prezident Si Ťin-pching se nevyjádřil přímo k americkým obviněním, neuznal vinu, ale jen naznačil, že Čína je také obětí počítačových útoků (The White House 2013b).

Nevyřešeným problémem obou zemí zůstal i nadále prodej zbraní Tchajwanu nebo čínská měna. Si Ťin-pching požádal o transparentnost a více informací o obchodních jednáních Spojených států v rámci *Transpacifického partnerství*⁵. Spojené státy slíbily, že zajistí tuto transparentnost. Oba vůdci však shodně vyzývali ke spolupráci, nikoli ke konfliktu (Calmes, Myers 2013). "Věřím, že úspěch závisí na lidském úsilí a že obě strany mají politickou vůli budovat tento vztah", naznačil čínský prezident (The White House 2013b).

Sunnylands summit nevyřešil žádné důležité problémy mezi Spojenými státy a Čínou, ale to ani nebylo jeho cílem – jeho cílem bylo vytvořit efektivnější platformu pro řešení těchto otázek a byl označen za dobrý začátek (Bush 2013). Většina odborníků ocenila schůzku pozitivně jako počátek další spolupráce (Bush 2013; Rudd 2013).

⁵ Trans-pacifické partnerství (anglicky *Trans-Pacific Partnership* — *TPP*) je vícestranná regionální dohoda o volném obchodu mezi Austrálií, Bruneje, Kanadou, Čilem, Japonskem, Malajsií, Mexikem, Novým Zélandem, Peru, Singapurem, Vietnamem a Spojenými státy podepsaná 4. února 2016. V roce Spojené státy 2017 odstoupily od dohody.

V roce 2014 Barack Obama v rámci své *Asia rebalancing strategy* navštívil řadu států, mezi nimi i Čínu. Prvním bodem byla účast na říjnovém summitu *Asijsko-pacifického hospodářského společenství* (dále jen APEC). Dále Obama zahájil svůj bilaterální program s čínským prezidentem Si Ťin-pchingem. Prezident Obama využil možnost a na konferenci naznačil, že jeho politika *Pivotu* nemá za cíl oslabení nebo zadržování Číny, a opakovaně zdůraznil, že Spojené státy vítají pokračující růst Číny, kterou považuje za mírumilovnou, prosperující a stabilní zemi (The White House 2014b).

Největší porozumění dva prezidenti našli opět v otázce klimatických změn – představili společný plán, jak čelit klimatickým změnám, a zavázali se snižovat emise skleníkových plynů. Zde šlo určitě o velký úspěch, jelikož to bylo poprvé, kdy se Čína zavázala k nějakému omezení emisí (Kozák in Mikoláš, Bouda 2014). Vzájemné porozumění panovalo i u dalších globálních témat, jako boj proti terorismu nebo spolupráce při odhalování a prevenci infekčních nemocí. Společně se Spojené státy a Čína zavázaly spolupracovat prostřednictvím *Global Health Security Agenda* a vyzvaly k tomu i další státy (The White House 2014a).

Za úspěch toho setkání musíme označit závazek obou stran informovat se navzájem o velkých vojenských aktivitách, což by mělo prohloubit vzájemnou vojenskou důvěru. Poprvé Barack Obama oficiálně upozornil, že Spojené státy uznávají Tibet jako součást Čínské lidové republiky a nepodporují nezávislost tohoto regionu (ibid). Naopak byla zdůrazněna i pro Čínu méně příjemná témata – hackerské útoky vedené z Číny, ochrana duševního vlastnictví, lidská práva a potlačování prodemokratických protestů v Hongkongu.

Čínský prezident označil rozhovor za konstruktivní a uvedl, že mezi Čínou a Spojenými státy existuje stále více společných zájmů než rozdílů (The White House 2014). Celé setkání možná nebylo tak otevřené jako *Sunnylands summit*,

ale určitě obsahovalo mnoho konkrétních výstupů, které byly důležité jak pro Spojené státy, tak i pro Čínu.

Dále následovala návštěva v roce 2015, kdy Si Ťin-pching přiletěl do Spojených států. Jednalo se o jeho první státní návštěvu do Spojených států. I přesto, že od poslední setkání dvou lídrů uplynul jen jeden rok, ve vztazích se objevilo více napětí. Vysvětlit se to dá mnohým způsobem. Určitě existovaly otázky, které se povedlo vyřešit. Příkladem toho jsou dohody o klimatu nebo jejich spolupráce v rozvojových zemích prostřednictvím multilaterálních rozvojových bank. Ale zásadní rozdíly mezi státy i přes častá setkání a diskuze nadále zůstávaly nevyřešitelné. Obamova politika *Pivotu*, kvůli svému velkému zaměření na bezpečnostní a obranné politice v asijsko-pacifickém regionu, podle některých odborníků přispěla k nedůvěře mezi státy a dala Číně důvod pro větší nejistotu a agresivitu (Ross 2012; Ford 2017). Skoro na každém novém setkání dvou lídrů se řešily nové a nové problémy. V roce 2015 se k tématům jako kyberšpionáž nebo lidská práva přidružil ještě další problém – rychlé čínské budování ostrova v Jihočínském moři. Oba státy se dále neshodovaly i v mnoha ekonomických otázkách. Čína kladla překážky v jednáních o rozšíření globální dohody *Světové obchodní organizace* o snížení sazeb v oblasti informačních technologií. Spojené státy chtěly dosáhnout toho, aby Čína snížila bariéry zahraničním podnikům, což se nepodařilo. Proto očekávání od setkání obecně bylo nízké (Collinson 2015).

V roce 2015 to bylo už podruhé, kdy Barack Obama uspořádal slavnostní večeři pro lídra Číny. Tím pádem Čína se stala pro Obamu jedinou zemí, která od něho dostala takovou čest. To jen ukazovalo na to, jak je důležitý vztah s Pekingem pro Washingtonu (Harris 2015). A to je nejen pro politický konsensus. Jak upozornil deník *The New York Times*, seznam hostů odrážel, jak důležitý je Peking pro "americké titány technologie" (ibid). Mark Zuckerberg, spoluzakladatel, prezident a výkonný ředitel *Facebooku*, který mimochodem je v

Číně zakázán, Tim Cook – generální ředitel společnosti *Apple Inc.* a Satya Nadella – generální ředitel společnosti *Microsoft* – seděli za jedním stolem s prezidentem Si Ťin-pchingem a s prezidentem Barackem Obamou.

Na čem se shodli prezidenti v roce 2015? Velká shoda panovala v otázce klimatických změn. Prezidenti navázali na dvoustranné dohody minulých rok a zavázali se prosadit řadu důležitých kroků pro boj proti změnám klimatu. Čínský prezident Si Ťin-pching oznámil, že zahájí v roce 2017 vnitrostátní systém pro obchodování s emisemi za účelem posílení nákladově efektivních způsobů snižování emisí. Prezidenti naznačili ambiciózní cíle pro dosažení globálního klimatického paktu na prosincovém summitu v Paříži, včetně závazků všech zemí ke snížení emisí (Hirschfeld; Sanger 2015).

Hlavy států se shodli rovněž v otázce pokračování v boji proti severokorejskému jadernému a balistickému programu. "Požadujeme plné provedení všech příslušných rezolucí Rady bezpečnosti OSN a nepřijímáme Severní Korea jako stát s jadernou zbraní" (The White House 2015), prohlásil Barack Obama. Lídři se dohodli více spolupracovat pro podporu mezinárodní bezpečnosti. Konkrétně mluvili o společné činnosti a spolupráci s cílem podpořit rozvoj v Afghánistánu a o Íránu, který by měl dodržovat jaderné dohody. Naznačili také spolupráci pro posílení globální zdravotní bezpečnosti (ibid).

Opět se vznesla otázka o rostoucích kybernetických útocích. Obama uvedl, že cyklus kybernetických útoků proti Spojených států se musí zastavit. V otázce o kyberšpionáži strany dosáhly "společného porozumění" (The White House 2015). Co pod tím porozuměním bylo? Státy se dohodly nezúčastnit se kybernetické ekonomické špionáže za komerční zisk a také se zavázaly, že vědomě nebudou podporovat krádeže duševního vlastnictví. Později média upozornila na to, že když americký prezident mluví o kyberšpionáži, čínský vůdce

mluví jenom o počítačové kriminalitě⁶, nikoli o špionážní činnosti (Hirschfeld; Sanger 2015), čímž se dá předpokládat, že obcházel obvinění Spojených států z toho, že čínská vláda nese zodpovědnost za rostoucí krádeže duševního vlastnictví a kyberšpionáže.

Téma lidská práva zůstávalo velkým problémem mezi Spojenými státy a Čínou. Dá se pozorovat, že s každým následujícím veřejným projevem byl prezident Obama k tomuto tématu striktnější. Americký prezident vyjádřil hluboké znepokojení nad pokračujícím porušováním lidských práv v Číně a uvedl, že prevence volného působení novinářů, právníků, nevládních organizací a občanských sdružení či uzavírání kostelů a odmítnutí etnických menšin jsou problematické a podle jeho názoru skutečně představují překážku pro plnou realizaci potenciálu Číny a čínského národa (The White House 2015). Odpověď čínského lídra byl předvídatelná, upozornil, že každá země prochází různým vývojem a dále na skutečnost, že je nutno respektovat právo lidu každé země samostatně si zvolit vlastní cestu vývoje (ibid).

Okrajové se mluvilo i o ekonomice. Státy se zavázaly k souboru zásad pro obchod s informačními technologiemi, včetně ochrany inovací a duševního vlastnictví. Co konkrétně se vyřešilo nebylo jasné. Jediné, co uvedl Barack Obama, bylo to, že s čínským protějškem diskutoval o urychlení tržní reformy a dostal slib že, v budoucnosti se Čína vyhne znehodnocování měny a bude se snažit více prosazovat systém založený na mezinárodních pravidlech (The White House 2015).

Nedošlo k žádnému pokroku, pokud jde o vyřešení napětí v Jihočínském moři. Čínský nárok na suverénní práva na zhruba 80 procent Jihočínského moře znepokojoval Spojené státy. Barack Obama označil, že má "vážné obavy" z výstavby umělých ostrovů a militarizace sporných oblastí. Odpověď Si Ťin-

⁶ Si Ťin-pching mluvil obecně o *cybercrime* a ve svém vystoupení nezmínil ani jedenkrát *cyber-espionage* (The White House 2015).

pchinga byl jasný – Čína je odhodlána udržovat mír a stabilitu v Jihočínském moři, respektovat a prosazovat svobodu plavby, zvládat rozdíly a spory prostřednictvím dialogu a řešit spory prostřednictvím jednání, ale ostrovy od starověku jsou území Číny a stavební činnosti, které Čína podniká, nejsou v žádném případě ukázkou její militarizace a důvodem pro obavy ostatních států (The White House 2015).

Si Ťin-pchinga naznačil, že čínská politika vůči Spojených států je transparentní, že doba studené války již dávno skončila a v období ekonomické globalizace státy by měly vytvořit novou koncepci mírového rozvoje. Zopakoval svou touhu vybudovat nový model vztahů mezi hlavními zeměmi bez konfliktu, bez konfrontace, s vzájemným respektem a spoluprací na obou stranách (ibid).

Jak můžeme celkově hodnotit toto setkání? Spíše neutrálně. Ano, byly určité pokroky, ale nevyřešených otázek bylo přesto více. Kyberšpionáž, lidská práva, napětí v Jihočínském moři – diskuze o těchto klíčových otázkách zůstala bez jasných výsledků. Americká strana si ovšem nemohla dovolit jednat s Čínou příliš přísně. Barack Obama se velice diplomatickým způsobem snažil definovat stanoviska Spojených států - Čína na druhé straně byla ochotna spolupracovat jen do té míry, pokud nešlo o její zásadní zájmy.

Do ukončení své funkce se Barack Obama setkal s čínským lídrem ještě dvakrát. V březnu 2016 v rámci summitu o jaderné bezpečnosti a v září 2016 v rámci summitu *G20*⁷. Nejednalo se o státních návštěvách ale jen o bilaterálních setkáních dvou lídrů.

Státní návštěvy a jejich obsah dávají možnost zmapovat problémy, které se během času objevily nebo které se povedlo vyřešit. Pro způsob vedení dialogu a styl diplomacie je Barack Obama často vnímán jako prezident, který

⁷ *G-20* nebo *Group of Twenty* je skupina největších ekonomik světa. Členové jsou: Austrálie, Argentina, Brazílie, Kanada, Mexiko, Jihoafrická republika, Japonsko, Indie, Čína, Spojené státy, Indonésie, Saúdská Arábie, Spojené království, Itálie, Německo, Rusko, Turecko, Francie, Jižní Korea, Evropský jednotný trh.

prosazoval politiku *smart power*. Lze to spatřit i na příkladu Číny. Tendence vnímat Čínu jako rovného partnera a skrze diplomatické dialogy a diskuze řešit důležité problémy pomohlo bývalému prezidentu spolupracovat s Čínou v otázkách, jako jsou denuklearizace Korejského poloostrova či jaderná bezpečnost, boj proti terorismu a změna klimatu. Proto se někteří odborníci přiklání k názoru, že osm let prezidentství Baracka Obamy na diplomatické úrovni přineslo působivou míru konstruktivní spolupráce mezi Spojenými státy a Čínou (Li 2016).

Na druhou stranu mnoho oblastí neshody jako byly Tchaj-wan, územní spory o Jihočínské moře, vojenská modernizace Číny a legitimita čínského politického systému, čínské obchodní dohody, měnové manipulace, zůstaly nevyřešené. Ani Barack Obama a jeho administrativa se neodchýlili od tradiční rétoriky o důležitosti dominance Spojených států v asijsko-pacifickém regionu. Ukázalo se, že tento dvojí přístup, na jedné straně usilovat na budování politické důvěry s Čínou a na druhé straně angažovat se v regionu jako hegemon, nebyl moc efektivní. I přes častou komunikaci se nepovedlo vyřešit mnoho důležitých neshod, což vedlo k tomu, že už během administrativy Baracka Obamy došlo ke kvantitativním změnám ve vztazích dvou zemí.

2.3. Vnímání Číny ve státních dokumentech

Prezidentská administrativa Spojených států pravidelně připravuje veřejné dokumenty, kde se na obecném úrovni shrnují priority států v několika směrech. Jeden z klíčových dokumentů představuje *Národní bezpečnostní strategie* (dále jen NSS). NSS na obecné úrovni shrnuje hlavní bezpečnostní hrozby, určuje postupy, jak se s nimi vypořádávat, a zdůrazňuje priority státu.

Dalším takovým dokumentem je *Národní obranná strategie* (dále jen NDS⁸). NDS je hlavním dokumentem ministerstva obrany, vyplývá z NSS a informuje o *Národní vojenské strategii* (dále jen NMS⁹). NDS slouží k stanovení cílů vojenského plánování s ohledem na strukturu sil, modernizaci sil, podporu infrastruktury a potřebných zdrojů. NDS hraje klíčovou roli při určování schopností bojovníků podporovat NSS. NDS taky poskytuje rámec pro další strategické vedení ministerstva obrany, konkrétně pro plánování kampaní za nepředvídaných okolností či pro rozvoje ozbrojených sil. Zabývá se i tím, jak vytvářet příležitosti v mezinárodním prostředí, aby byla zvýšena bezpečnost a bylo zabráněno konfliktům (National Security Strategy Archive 2018).

Co se týče strategie NMS, ta podporuje cíle NSS a popisuje konkrétní kroky pro implementaci NDS. NMS poskytuje strategické pokyny armády pro dosažení vojenských cílů. NMS není povinným dokumentem, jako jsou NSS či NDS, má spíše doplňující charakter. Barack Obama během svého působení vydal dva NSS, jednu NDS a jednu NMS. V této části se zaměřím na to, jak v těchto státních dokumentech byla vnímaná Čína a vztah s ní.

První NSS administrativa Baracka Obamy vydala v roce 2010. V poměrně rozsáhlých dokumentech Čína nebyla mockrát zmíněna. Označená jako jeden z klíčových center vlivu, zdůrazňovala se spolupráce s Čínou na bilaterální a globální úrovni: "Spojené státy jsou součástí dynamického mezinárodního prostředí [...] prosazování našich zájmů si vyžádá rozšiřování sfér spolupráce [...] Některé bilaterální vztahy – například vztahy Spojených států s Čínou, Indií a Ruskem – budou rozhodující pro budování širší spolupráce v oblastech společného zájmu. Rozvíjející se mocnosti v každém regionu světa se stále více prosazují, čímž vytvářejí příležitosti pro partnerství pro Spojené státy" (NSS 2010: 43). Dokument zdůrazňoval pozitivní postoj Spojených států k rostoucí Číně. Avšak Spojené státy naznačovaly, že budou sledovat vojenskou

⁸ NDS — National Defense Strategy.

⁹ NMS — National Military Strategy.

modernizaci Číny, aby zajistily, že jejich zájmy či zájmy jejich spojenců nebudou negativně ovlivněny (ibid). Neshody a problémy podle dokumentu by neměly bránit spolupráci v otázkách společného zájmu, protože pragmatické a efektivní vztahy mezi Spojenými státy a Čínou jsou zásadní pro řešení hlavních výzev 21. století (ibid). V NSS z roku 2010 je vidět kladný postoj Spojených států k Číně a ochota řešit problémy pomocí komunikace.

Další státní dokument NDS byl vydán v roce 2012. I když NDS z roku 2012 má rozsah pouhých 16 stránek a Čína je v ní zmíněna jen třikrát, je vidět, že mezi dvěma státy se objevilo napětí. Vzhledem k charakteru dokumentu se mluví o vojenské stránce vztahů. Spojené státy upozorňují, že kvůli růstu vojenské síly Číny potřebují mít větší jasnost v jejich strategických záměrech, aby se zabránilo konfliktu v regionu. Také pro udržování míru, stability a vlivu Spojené státy zdůrazňují, že i nadále budou činit nezbytné vojenské investice v této dynamické oblasti (NDS 2012: 2). To, že Spojené státy shromáždí spojenectví a základny v celé Asii a vysvětlují to nárůstem Číny, vyvolalo v Číně negativní reakce. Čínské ministerstvo obrany varovalo Spojené státy, aby byly "opatrné ve svých slovech a činnostech" (Bukley 2012).

Svůj druhý NSS Barack Obama zveřejnil v roce 2015. I přes stále pozorování čínské vojenské modernizace a stále nevyřešené otázky lidských práv, nová NSS označila rozsah spolupráce s Čínou bezprecedentním (NSS 2015: i). Zdůraznilo se, že dosažení mezinárodního konsenzu ohledně klimatických změn s Čínou bylo přelomovým závazkem a velkým úspěchem (NSS 2015: ii). Zmínilo se i riziko eskalaci konfliktu v Jihočínském moři. Rovněž bylo zmíněno, že americká diplomacie a vedení, podporované silnou armádou, znovu potvrzují bezpečnostní závazky vůči spojencům a partnerům (NSS 2015: 10). Není tam přímo napsané, od koho očekávají agrese či provokace, ale snadno se dá říct, komu to bylo adresováno. Ale přímo bylo napsáno to, co prezident Barack Obama sám naznačoval několikrát: "Spojené státy vítá vznik stabilní, mírové a

prosperující Číny. Snažíme se rozvíjet konstruktivní vztahy s Čínou, které přináší výhody pro naše dva národy [...] odmítáme nevyhnutelnost konfrontace" (NSS 2015: 24). Poslední NSS Baracka Obamy naznačila, že Spojené státy budou trvat na tom, aby Čína dodržovala mezinárodní pravidla a normy v otázkách, jakými jsou námořní bezpečnost, obchod, kybernetická bezpečnost či lidská práva (ibid).

Ve stejném roce vyšla i NMS Baracka Obamy. Tato strategie vznesla otázku tvrzení Číny o její nárok týkající se téměř celého Jihočínského moře, se kterým Spojené státy nesouhlasily. Spolu s mezinárodním společenstvím ji vyzvaly, aby tyto problémy řešila kooperativně (NMS 2015: 2). NMS velmi obecně změnila důležitost vojenské spolupráce s Čínou pro dosažení společných cílů.

Státní dokumenty vydané v letech prezidentství Baracka Obamy odrážejí styl diplomacie samého prezidenta. Stanovisko Spojených států vůči Číně až na některé výjimky zůstávalo stejné – Spojené státy naznačovaly, že existují nějaké problémy, ale spolupráce a kooperace s Čínou zůstávaly klíčovým bodem.

3. Vývoj zahraniční politiky v době Donalda Trumpa

Donald Trump je unikátní osobnost, která se dá poměrně těžko zařadit do standardního typu amerických prezidentů. Jeho výroky vůči Číně ještě během jeho volební kampaně byly razantní: "Existují lidé, kteří si přejí, abych nepovažoval Čínu za našeho nepřítele. Ale to je přesně to, čím jsou" (Trump in Phillips 2017a). Označoval Čínu jako ekonomického nepřítele, který zneužil Spojené státy tak, jak nikdo v historii: "Nemůžeme dál dovolit Číně znásilňovat naši zemi a to je přesně to, co dělají. Je to největší krádež v historii světa"

(Trump in Smith 2016). Takové výroky Donalda Trumpa zadávaly důvod předpokládat, že vztahy dvou mocností se zhorší. Prestižní americký časopis *Foreign Policy* na začátku roku 2017 psal, že Trumpova politika vůči Číně je způsob, jak narazit do krize (Luce 2017). Stalo se to tak, nebo ne? Zhoršily se vztahy mezi Spojenými státy a Čínou v době prezidentství Donalda Trumpa, nebo ten vývoji byl logickým pokračováním vztahů? Pro odpověď na tyto otázky se v této kapitole zaměřím na kvantitativní analýzu dvou setkání prezidenta Trumpa s čínským protějškem Si Ťin-pchingem. Obě setkání se uskutečnila v roce 2017. První návštěva proběhla v dubnu, kdy americký prezident hostil Si Ťin-pchinga ve svém floridském sídle Mar-a-Lago. Podruhé, v listopadu, se už jednalo o státní návštěvu Donalada Trumpa v Číně. Na konci kapitoly se zaměřím na NSS vydanou současným prezidentem na konci roku 2017.

3.1. Kvalitativní analýza oficiálních návštěv

Pár dnů před příjezdem Si Ťin-pchinga do Spojených států měl Donald Trump rozhovor pro list *The Financial Times*. Rétorika amerického prezidenta byla umírněná a zajímavý byl i důraz na to, jak respektuje Čínu a jejího lídra (Barber; Sevastopulo; Tett 2017). Rozhovor se neobešel bez otázky o Severní Koreu. Prezident Spojených států dal jednoznačnou odpověď, doufal, že Čína bude spolupracovat v řešení tohoto problému, ale jestli se Čína nerozhodne vyvíjet větší tlak na Severní Koreu, dal najevo, že to bude řešit sám bez jejich pomoci (ibid). Jednání dvou států brzdila podmínka Číny, že zvýší tlak na Pchjongjang, jestli Spojené státy ukončí své cvičení v Jižní Koreji.

Setkání Donalda Trumpa s čínským prezidentem ve floridském sídle Mar-a-Lago můžeme porovnat se *Sunnylands summit* v roce 2013. Její cílem bylo rovněž získání vzájemné důvěry pro vybudování přátelského vztahu. Jak uvedl Li

Tianxiao, čínský vedoucí politický komentátor, pouze dosažením základního porozumění mohou existovat konkrétní výsledky (in Ong 2017).

Vzhledem k tomu, že se nejednalo o státní návštěvu, nebyly zveřejněny žádné specifické podrobnosti o průběhu či výsledcích jednání. Podle rozhovoru Donalda Trumpa pro list *The Financial Times*, se plánovalo jednat o denuklearizaci Korejského poloostrova a o obchodních vztazích (Barber; Sevastopulo; Tett 2017). Zmírnění ostré rétoriky amerického prezidenta na pozitivně vyjadřování bylo asi tím nejlepším výsledkem pro sino-americký vztah. První setkání s čínským vůdcem podle Donalda Trumpa přinesl obrovský pokrok. Prezident označil vztah s Čínou za vynikající (The White house 2017b). Si Ťin-pching taky se vyjádřil pozitivně a uvedl, že s americkým prezidentem založili základy pracovního vztahu a přátelství (Ong 2017).

Druhý den po setkání dvou lídrů americký ministr obchodu Wilbur Ross informoval o tom, že strany se shodly s *100 denním plánem*¹⁰ obchodu mezi oběma zeměmi, který by měl vyřešit americký obrovský obchodní schodek s Čínou, což už dlouho vyvolávalo vzájemné tření. Dohoda byla považovaná za pozitivní znamení, že navzdory obtížím, kterým čelí kvůli rozdílům v politice, ideologii a strategii, lídři dvou zemí mohou spolupracovat (Huang 2017). Peking souhlasil s tím, že otevře svůj trh americkým ratingovým agenturám a společností zabývajícím se kreditními kartami, obnoví dovoz hovězího masa a přijme americké dodávky zkapalněného zemního plynu. Spojené státy naopak se zavázaly zpřístupnit cestu čínským bankám.

Pro Donalda Trumpa to byla první konkrétní dohoda mezi Spojenými státy a Čínou, která by měla mít skutečné výsledky v obchodních vztazích dvou zemí. Však stojí za pozornost ten fakt, že dohoda byla zaměřená pomoci vývozu ze Spojených států a neomezovala čínský vývoz. Proto analytici tvrdí, že skutečný dopad dohody na obchodní a investiční toky mezi Spojenými státy a

¹⁰ *100-day plan*

Čínou bude minimální a opatření nebudou dostatečná na to, aby se snížil americký obchodní schodek s Čínou (Huang 2017). I přesto dohoda znázornila skutečnost, že se stala partnerem s ekonomickým nepřítelem Čínou. Pozornost upoutaly i velice pozitivní výroky Donalda Trumpa vůči čínskému prezidentovi, kdy ho označil za "skvělého chlapa".

Dohodnout se o denuklearizaci Korejského poloostrova bylo těžší. I když si obě strany to přály, vypadalo to, že jsou v rozporu s tím, jak to udělat. Rex Tillerson, tehdejší ministr zahraničí Spojených států, po setkání dvou lídrů řekl, že se nenašlo žádné společné řešení tohoto problému a že Spojené státy jsou připraveny jednat v tom samy (in Delaney 2017). Ale situace se během tohoto roku změnila. Pokračující raketové a jaderné zbrojní programy Severní Koreji donutily Čínu více spolupracovat jak s OSN, tak i se Spojenými státy a zvýšit tlak na Severní Koreu.

Zatím jediný státní vizit do Číny americký prezident měl v listopadu 2017. Návštěvu můžeme označit asi jednu za nejlepších z těch, co v poslední době američtí prezidenti měli v Číně. A to ne tolik vůči konkrétním výsledkům, ale spíše kvůli její symbolické rovině. Podle hlavního hongkongského anglojazyčného deníku *South China Morning Post*, Peking návštěvu Trumpa označil termínem "státní návštěvu-plus"¹¹. Tento termín nebyl použit pro žádného zahraničního vůdce od roku 1949, kdy komunistická strana získala moc (Zhou 2017). O tom, jak vážně to bral Peking, svědčí i to, že Donald Trump se stal prvním zahraničním lídrem od roku 1949, kterému se dostala privilegia večeřet v čínském Zakázaném městě. Byly zapomenuty dřívější Trumpovy výroky o Číně a zdůrazňoval se jeho velice přívětivý vztah s prezidentem Si Ťin-pchingem. Pozorovalo se, že navzdory své jazykové bariéře se oba lídři během celé návštěvy velice často mezi sebou smáli a opakovaně zdůrazňovali rostoucí přátelství a vzájemný respekt (Mallin 2017). Na slavnostní večeři Donald Trump

¹¹ *state visit-plus*

s hrdostí ukázal čínskému protějšku video vnučky Arabelly Kushnerové, jak zpívá v čínštině a pozdravuje Si Ťin-pchinga a jeho manželku jako "Dědečka Si a babička Peng" (Mallin 2017).

Po celé době své návštěvy americký prezident využíval svou oblíbenou sociální síť *Twitter*. *Twitter* jako ostatní velice populární sociální platformy – *Facebook*, *Whatsapp* či *Instagram* jsou v Číně blokovány. Ale před příjezdem amerického prezidenta zástupce čínského ministra zahraničí Zheng Zeguang informoval novináře, že Donald Trump bude mít možnost tweetovat tolik, kolik bude chtít (BBC 2017). Šéf Bílého domu přes sociální síť vyjádřil vděčnost prezidentu Si Ťin-pchingovi za neuvěřitelný a nezapomenutelný uvítací ceremoniál (Trump 2017b) či za večer strávený v Zakázaném městě (Trump 2017a). Čínská státní média velice nadšeně sledovala čínské tweety Donalda Trumpa.

Po skončení prezidentské návštěvy Bílý dům zveřejnil dokument, ve kterém uvedl, na čem se dohodli prezidenti. Byla vytyčena tři konkrétní témata. První punkt se věnoval Severní Koreji a posílení mezinárodního rozhodnutí denuklearizovat tento stát. Oba prezidenti potvrdili svůj závazek dosáhnout ověřitelné a nezvratné denuklearizace Korejského poloostrova a zopakovali, že nepřijímají Severní Koreji jako stát, který vlastní jaderné zbraně. Druhá otázka se týkala volné a otevřené oblasti Tichomoří. Obě země potvrdily svůj závazek posílit bilaterální spolupráci v oblasti jaderné bezpečnosti a opětovně potvrdily svůj závazek posílit regionální kapacity, aby zabránily teroristům a zločincům získat jaderné a radioaktivní materiály. Strany se dohodly na společných projektech v oblasti HIV/AIDS a infekčních nemocí. Prezident Trump a prezident Si Ťin-pching se zavázali vytvořit prostředí umožňující vzájemné porozumění a otevřenou výměnu názorů na otázky lidských práv. Třetí a poslední sektor se tykal asi toho nejdůležitějšího pro Spojené státy – obchodních otázek. Podle dokumentu prezident Trump zdůraznil důležitost vyvážení bilaterálních

hospodářských vztahů a požádal čínskou stranu, aby odstranila překážky, které brání spravedlivému obchodu. Prezidenti se také zavázali spolupracovat, aby zabránili škodlivému vykořisťování počítačových sítí. Byly vyhlášeny obchodní a investiční dohody, které by měly vytvořit pracovní místa pro občanů Spojených států (The White House 2017a). Tak zněl oficiální výrok státní návštěvy.

Ve skutečnosti na prvním státním setkání se nezdůrazňovaly problematická témata, jako je Tchaj-wan, územní spory v Jihočínském moři či legitimita čínského režimu. Trump ujistil čínského prezidenta Si Ťin-pchinga, že Spojené státy budou respektovat politiku jedné Číny, což bylo od jeho strany nutným krokem, vzhledem jeho telefonnímu volání s tchajwanskou prezidentkou Cchaj Jing-wen v prosinci 2016. Tento krok Trumpa nevyvolal dobrou reakce na straně Číny. Tehdy čínské ministerstvo zahraničí protestovalo a vyzvalo Spojené státy nenarušovat politiku jedné Číny.

Ale podle informací světových agentur hlavně se hovořilo severokorejských zbrojních programech a o bilaterálním obchodu. Prezidenti se dohodli na tom, že budou pokračovat v uplatňování sankcí na Severní Koreu. Si Ťin-pching zdůraznil závazek Číny o denuklearizaci na Korejském poloostrově a zdůraznil, že řešení lze nalézt prostřednictvím mírové komunikace a konzultací: "Obě strany budou nadále plně a striktně provádět rezoluce Rady bezpečnosti OSN a budou nadále odhodláni řešit jadernou otázku Korejského poloostrova prostřednictvím dialogu a vyjednávání" (China Daily 2017). Zatímco americký prezident sice nepřímou ale naléhavě nabádal Čínu, aby dělala více pro řešení problému. Americká strana požadovala už dlouho od Číny, aby v souladu se sankcemi Rady bezpečnosti OSN zvýšila tlak na severokorejský režim – omezila vývoz ropy a finanční transakce vedené přes čínské banky. Čína taky neomezovala dovoz severokorejského uhlí, čímž podle Spojených států podporovala ekonomiku severokorejského státu. Jinak šéf Bílého domu

poděkoval Čínu za dosavadní úsilí a shodl se s Si Ťin-pchingem, že při řešení krize na Korejském poloostrově se vyhnou neúspěšným přístupům minulosti.

Severokorejská hrozba nebyla jedinou otázkou, kde prezident Trump narazil na minulou administrativu. Velký ohlas vyzvalo jeho prohlášení, kde v ohromným obchodním deficitu obvinil administrativu Baracka Obamy a ne Čínu: "Právě teď, bohužel, je to velmi jednostranný a nespravedlivý [obchodní] vztah. Ale já neviním Čínu. Koneckonců, kdo může odsuzovat zemi za to, že využije jiné země ve prospěch svých občanů? Dávám Číně velký kredit [...] obviňuji minulé [americké] úřady, za nekontrolovaný a rostoucí obchodní deficit. Musíme to napravit, protože to prostě nefunguje" (Trump in Phillips 2017b). Trump dostal slib od Si Ťin-pchinga, že Čína bude otevřenější vůči zahraničním firmám. Byly také podepsány dohody s celkovou hodnotou více než 250 miliard amerických dolarů.

Celkové hodnocení návštěvy bylo pozitivní jak z americké strany, tak z čínské strany. Změna tónu Donalda Trumpa byla překvapením, stejně jako jeho velice přátelský vztah s čínským prezidentem. To, že pozornost se věnovala nejvíc denuklearizaci Korejského poloostrova a obchodním vztahům, bylo logické. Problém Korejského poloostrova je otázkou globální bezpečnosti a sino-americké vztahy jsou klíčovým pro jeho řešení. I když Donald Trump naznačoval, že je připravený v tom jednat sám, role Číny je moc velká na to, aby ji ignoroval, a administrace Donalda Trumpa si to uvědomovala. Otázka obchodních vztahů už představovala důležitou záležitost pro amerického prezidenta na domácí politické scéně. Rétorika Donalda Trumpa jak předvolební, tak po volbách a priori předpokládala, že Trump bude řešit tuhle otázku. Státní setkání dvou lídrů proběhlo velice hladce, jak to obvykle bývá na prvních návštěvách. Ale podle konkrétních výstupů a spíše jejich absence bylo těžké soudit, zdali v budoucnu prezidenti, kteří představují ideologicky dva různé světy, budou schopni (či ochotní) domluvit se na problematických otázkách.

3.2. Vnímání Číny ve státních dokumentech

V prosinci 2017 americký prezident Donald Trump zveřejnil svou první strategii národní bezpečnosti Spojených států. Jak už jsem naznačila na začátku této práce, Čína se zmiňovala v dokumentu mnohokrát. Revizionistická mocnost a konkurent ohrožujícího americkou moc – tak určila nová strategie (NSS 2017). Podle NSS (2017: 8) Čína spolu s Ruskem vyvíjejí pokročilé zbraně a schopnosti, které by mohly ohrozit americkou kritickou infrastrukturu. Nová strategie obvinila Čínu z krádeže amerického duševního vlastnictví v hodnotě stovek miliard dolarů (NSS 2017: 21). Uvedlo se, že tato krádež umožnila konkurentům neoprávněně využít inovace svobodných společností, oslabit americký obchod a hospodářství a narušit dlouhodobé komparativní výhody Ameriky (ibid). Nový dokument NSS odsoudil zahraniční politiku bývalých administrativ, které byly přesvědčeny, že podpora růstu Číny a její integrace do poválečného liberálního mezinárodního řádu přivede k liberalizaci Číny (NSS 2017: 25). Podle NSS 2017 Čína rozšířila svou moc na úkor ostatních a snaží se šířit rysy svého autoritářského systému, včetně korupce a nezákonné sledování. Velmi často v strategii národní bezpečnosti je Čína zmíněna společně s Ruskem: " Čína a Rusko se začaly znovu ujímat jejich vlivu na regionální i celosvětové úrovni [...] jsou připraveny k vojenským schopnostem [...] [Rusko a Čína] zpochybňují americké geopolitické výhody a snaží se změnit mezinárodní řad v jejich prospěch" (NSS 2017: 27). Podle nové strategie by Spojené státy měly posílit svůj vliv, protože změny v regionální rovnováze moci ohrožují jejich zájmy. Odsoudila strategie vybudování a militarizace základen v Jihočínském moři, rozšíření čínské ekonomické a vojenské přítomnosti v Africe a její podporu diktatury ve Venezuele (NSS 2017).

Nebylo v ní zmíněno ani přínosná spolupráce, ani přátelský vztah s čínskou vládou. Tento postoj Trumpovy administrativy odkazuje na volební kampaň z roku 2016. Jak uvedl sever *CNN* "dokument jasně ukazuje, že *Amerika*

First je víc než jen slogan kampaně, ale nyní je vůdčí silou americké zahraniční politiky" (Diamond 2017). Strategie vyvolala různé ohlasy. Někteří odborníci ji pochválili za silný tón a silné prohlášení vedení Spojených států na světové scéně (Gardiner in Landler; Sangerdec 2017), někteří naznačili, že tato národní bezpečnostní strategie bude mít poměrně krátkou trvanlivost (Haass in Landler; Sangerdec 2017).

V podobném duchu se nesla i Trumpova NDS vydaná na začátku roku 2018: Čína je strategický konkurent, který spolu s Ruskem chce vytvořit svět v souladu s jejich autoritářským modelem, a tím získat právo veta nad ekonomickými, diplomatickými a bezpečnostními rozhodnutími ostatních národů (NDS 2018). NDS uvedla že nyní hlavním problémem v národní bezpečnosti Spojených států je strategická hospodářská soutěž mezi státy, a ne terorismus (NDS 2018: 1) a právě dlouhodobé strategické soutěže s Čínou a Ruskem naznačuje důležitými prioritami (NDS 2018: 4).

NDS okamžitě vyvolala zpětnou reakce z Číny. Čínské ministerstvo zahraničí a ministerstvo obrany vyjádřily silnou kritiku ohledně zprávy a zkritizovaly Spojené státy za "mentalitu studené války" (Gao 2018). Mluvčí čínské ministerstva pro národní obranu – Ren Guoqiang uvedl, že Čína nevyhledává vojenskou expanzi ani sféru vlivu, jak to tvrdí NDS, a vždy byla stavitelem světového míru přispívajícím k celosvětovému rozvoji (Tao 2018). "Vyzýváme americkou stranu, aby přestala záměrně deformovat strategické záměry Číny a opustila takové zastaralé koncepty, jako je mentalita studené války a hra s nulovým součtem – jinak to skončí jen tím, že ublíží sobě samému i ostatním [...] Doufáme, že Spojené státy budou moci [mimo jiné] respektovat příslušné závazky a spojí se s Čínou, aby udržely zdravý a stabilní růst vztahů mezi Čínou a Spojenými státy" bylo hlášeno Ministerstvem zahraničí Číny (Al-Džazíra 2018).

Jak pochopit NSS a NDS trumpovy administrativy? Čím byla vyvolána taková změna v zahraniční politice vůči Číně? Od přátelské státní návštěvy Donalda Trumpa v Číně do zveřejnění NSS a NDS se nestalo nic zásadního, co by mohlo najednou prolomit a transformovat postoj Spojených států vůči Číně. Problémy, které Donald Trump musel řešit s Čínou nebyly nové. Současný prezident je "zdědil" ještě z obamovy administrativy. Jestli se vrátit k době Baracka Obamy, i přes kritiku Číny v mnoha politických otázkách, bývalý prezident ji považoval za potenciálního partnera a trval na spolupráci. Trump si vybral jinou cestu. Důvod takové změny můžeme hledat spíše v osobní interpretaci politických otázek nového prezidenta, nikoli v zásadní změně v čínsko-amerických vztazích.

Ještě v roce 2012 Henry Kissinger ve svém článku o čínsko-amerických vztazích psal, že konflikt je volbou a nikoli nutností (Kissinger 2012). Spojené státy při Obamově vládě se angažovaly na mezinárodní scéně jako aktér, který chce bez používání sil společně vyřešit globální problémy. Logika prezidenta Trumpa se hodně liší od tohoto postoje. Současný prezident se nehlásí přímo ke konfliktu, ale nevylučuje ho. Slogan *America First* a stanovisko "jestli vy nepomůžete, budeme to řešit sami" udává tón zahraniční politiky Spojených států. Ano, vztahy se transformovaly (či transformují se), ale není to vyvolané jedním bodem zvratu. Dnešní přesměrování zahraniční politiky Spojených států vůči Číně je spíše ukázkou toho, jak současný prezident vnímá problémy, které už existují dlouho.

4. Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo skrze analýzu agendy zahraniční politiky Spojených států vůči Číně od roku 2009 do současnosti zachytit důležité body ve formování vztahů dvou států a zjistit čím je vyvolána současná změna.

V první části práce došlo k analýze oficiální agendy zahraniční politiky Spojených států vůči Číně v době Baracka Obamy. Na základě státních návštěv, veřejných projevů prezidentů a vnímání Číny v státních dokumentech, jsem se snažila zachytit vývoj čínsko-amerických vztahů a identifikovat postoj obamovy administrativy vůči Číně. Barack Obama se snažil s pomocí diplomatického dialogů navázat s Čínou blízký vztah. Prioritou byla pro bývalého prezidenta kooperace v globálních otázkách. Ve vztazích se vyskytovaly dlouhodobě problémy (například otázka Tchaj-wanu či lidská práva v Číně) a objevily se i nové problémové oblasti (kyberšpionáž, čínské aktivity v Jihočínském moři). I přesto obamova administrativa skoro vždy trvala na diplomatickém řešení problémů a vyhýbala se jakékoliv eskalaci konfliktu. Avšak několikrát se vyskytlo velké napětí.

Druhá kapitola bakalářské práce se zaměřila na směr zahraniční politiky Spojených států vůči Číně v době prezidentství Donalda Trumpa. Za jeden rok současný prezident změnil postoj k Číně několikrát. Od ekonomického nepřítel a státu, který zneužívá Spojené státy se Čína stala přítelem a velice respektovanou zemí. Tento stav dlouho netrval. Dnes je Čína pro prezidenta Trumpa revizionistická mocnost ohrožující mezinárodní řád. Ve skutečnosti se nic nezměnilo. Zatím se nějaké nové otázky, které by mohly natolik přesměřovat postoj americké administrativy neobjevily. Obchodní nepochopení, lidská práva, kyberšpionáž, čínské aktivity v Jihočínském moři, čínská aktivní militarizace – všechno, jak už jsem naznačovala, představuje "staré" problémy, které se objevily během předchozích administrativ. Nebyl žádný důrazný bod

zlomu, který by vynutil současnou administrativu velice rychle změnit svůj postoj vůči Číně.

Závěrem lze tedy konstatovat, že zahraniční politika vůči Číně se dlouhodobě vyvíjí lineárně: byly okamžiky sblížení a blízké kooperace a také momenty nepochopení a napětí. Hlavním prostředkem, pro současné přeměření zahraniční politiky vůči Číně, slouží jiné vnímání a interpretace problémů trumpovy administrativy a zvláště samotného prezidenta.

Seznam literatury a internetových zdrojů

Al-Džazíra (2018). *China and Russia slam new US national security strategy* (<https://www.aljazeera.com/news/2017/12/china-russia-slam-national-security-strategy-171219195116748.html>, 20.02.2018).

Ali, S. Mahmud (2012). *Asia-Pacific Security Dynamics in the Obama Era: A New World Emerging*. London & New York: Routledge.

Barber, Lionel; Sevastopulo, Demetri; Tett, Gillian (2017). Donald Trump in his own words. *The Financial Times* (<https://www.ft.com/content/9ae777ea-17ac-11e7-a53d-df09f373be87>, 20.02.2018).

BARBOZA, DAVID (2010). China Passes Japan as Second-Largest Economy. *The New York Times* (<https://www.nytimes.com/2010/08/16/business/global/16yuan.html>, 10.12.2017).

BBC (2010). *China hits back at US over Taiwan weapons sale* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8488765.stm>, 14.01.2018).

BBC (2017). *Trump tweets in China - how, and why does it matter?* (<http://www.bbc.com/news/world-asia-china-41924747>, 18.02.2018).

Buckley, Chris (2012). China warns U.S. to be "careful" in military refocus. *Reuters* (<https://www.reuters.com/article/us-china-usa-defence/china-warns-u-s-to-be-careful-in-military-refocus-idUSTRE8080H320120109>, 5.02.2018).

Butcher, Asa (2017). History of American presidents visiting China. *Global Times* (<https://gbtimes.com/history-of-american-presidents-visiting-china>, 12.12.2017).

Bush, Richard C. (2013). Obama and Xi at Sunnylands: A Good Start. *Brookings Institution* (<https://www.brookings.edu/blog/up-front/2013/06/10/obama-and-xi-at-sunnylands-a-good-start/>, 1.02.2018).

Brzezinski, Zbigniew (2011). How to Stay Friends With China. *The New York Times* (https://www.nytimes.com/2011/01/03/opinion/03brzezinski.html?_r=1, 13.01.2018).

Calmes, Jackie; Myers, Steven (2013). U.S. and China Move Closer on North Korea, but Not on Cyberespionage (<https://www.nytimes.com/2013/06/09/world/asia/obama-and-xi-try-building-a-new-model-for-china-us-ties.html?pagewanted=all>, 1.02.2018).

China Daily (2017). *Ruling parties of China, DPRK agree to strengthen exchange, push forward ties* (http://www.chinadaily.com.cn/world/2017-11/20/content_34778224.htm, 20.02.2018).

China Plus (2017). *A brief history of US Presidents visiting China* (<http://chinaplus.cri.cn/news/politics/11/20171107/48907.html>, 12.12.2017).

Chow, Peter; ed. (2014). *The US Strategic Pivot to Asia and Cross-Strait Relations Economic and Security Dynamics*. New York: Palgrave Macmillan.

Clintonová, Hillary (2011). America's Pacific Century. *Foreign Policy* (<http://foreignpolicy.com/2011/10/11/americas-pacific-century/>, 15.12.2017).

Collinson, Stephen (2015). Expectations low for Obama-Xi state visit. *CNN* (<https://edition.cnn.com/2015/09/25/politics/xi-jinping-china-state-visit-obama/index.html>, 2.02.2018).

Cooper, Helene (2009). China Holds Firm on Major Issues in Obama's Visit. *New York Times* (<https://www.nytimes.com/2009/11/18/world/asia/18prexy.html>, 11.01.2018).

Delaney, Robert (2017). Xi, Trump agree on trade, military talks but appear at odds over North Korea. *South China Morning Post* (<http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2086011/xi-trump-agree-trade-military-talks-appear-odds-over>, 16.02.2018).

Diamond, Jeremy (2017). 5 things to know about Trump's national security strategy. *CNN* (<https://edition.cnn.com/2017/12/18/politics/5-things-to-know-about-trumps-national-security-strategy/index.html>, 20.02.2018).

Dougherty, Jill (2011). How did Obama's salesmanship stack up with China? *CNN* (<http://edition.cnn.com/2011/POLITICS/01/20/us.china.scorecard/index.html>, 18.01.2017).

East Asia Forum (2018). *A new model of great-power relations?* (<http://www.easiaforum.org/2018/02/12/a-new-model-of-great-power-relations/>, 1.02.2018).

Financial Times (2009). *Full text: Barack Obama's speech in Tokyo* (<https://www.ft.com/content/9e985a46-d0c2-11de-af9c-00144feabdc0>, 12.01.2018).

FlorCruz, Jaime (2011). U.S. and China: same summit, different views. *CNN* (<http://edition.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/01/21/hu.obama.summit/>, 17.01.2018).

Ford, John (2017). *The pivot to Asia was Obama's biggest mistake*. The Japan Times (<https://www.japantimes.co.jp/opinion/2017/01/23/commentary/world-commentary/pivot-asia-obamas-biggest-mistake/#.WuQpG7E5bIX>, 18.01.2018).

Gao, Charlotte (2018). China Reprimands US Over 2018 National Defense Strategy. *The Diplomat* (<https://thediplomat.com/2018/01/china-reprimands-us-over-2018-national-defense-strategy/>, 20.02.2018).

Harnden, Toby (2011). Barack Obama welcomes Hu Jintao with human rights rebuke. *The Telegraph* (<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/us-politics/8270110/Barack-Obama-welcomes-Hu-Jintao-with-human-rights-rebuke.html>, 17.01.2018).

Harris, Gardiner (2015). State Dinner for Xi Jinping Has High-Tech Flavor. *The New York Times* (<https://www.nytimes.com/2015/09/26/world/asia/state-dinner-for-xi-jinping-has-high-tech-flavor.html>, 3.02.2018).

Hirschfeld, Julie; Sanger, David E. (2015). Obama and Xi Jinping of China Agree to Steps on Cybertheft. *The New York Times* (<https://www.nytimes.com/2015/09/26/world/asia/xi-jinping-white-house.html?action=click&contentCollection=Asia%20Pacific&module=RelatedCoverage®ion=EndOfArticle&pgtype=article>, 3.02.2018).

Huang, Cary (2017). US-CHINA TRADE DEAL ISN'T THE BREAKTHROUGH TRUMP CLAIMS, BUT IT'S A START. *The South China Morning Post* (<http://www.scmp.com/week-asia/opinion/article/2096642/us-china-trade-deal-isnt-breakthrough-trump-claims-its-start>, 19.02.2018).

Hutzler, Charles; Loven, Jennifer (2009). Analysis: Obama's China trip shows power shifting. *Newsday* (<https://www.newsday.com/business/analysis-obama-s-china-trip-shows-power-shifting-1.1596673>, 10.01.2018).

Johnson, Jan (2011). For China, Relief After a Successful Trip. *The New York Times* (<https://www.nytimes.com/2011/01/22/world/asia/22china.html>, 19.01.2018).

Kissinger, Henry A. (2009). *The Chance for a New World Order* (<http://www.henryakissinger.com/articles/iht011209.html>, 20.01.2018).

Kissinger, Henry A. (2012). *The Future of U.S. - Chinese Relations* (<http://www.henryakissinger.com/articles/fa0412.html>, 22.02.2018).

Landler, Mark; Sangerdec, David E. (2017). Trump Delivers a Mixed Message on His National Security Approach. *The New York Times* (<https://www.nytimes.com/2017/12/18/us/politics/trump-security-strategy-china-russia.html>, 20.02.2018).

Leibsohn, Seth (2009). That Same Old Carter Feeling Again. *National Review* (<https://www.nationalreview.com/corner/same-old-carter-feeling-again-seth-leibsohn/>, 10.01.2018).

Li, Cheng (2016). Assessing U.S.-China relations under the Obama administration. *Brookings Institution* (<https://www.brookings.edu/opinions/assessing-u-s-china-relations-under-the-obama-administration/>, 7.02.2018).

Luce, Dan de (2017). Trump's China Policy: 'This Is How You Stumble Into a Crisis' With its confused messages, the new administration is spooking Asian allies and antagonizing Beijing without a strategy. *Foreign Policy* (http://foreignpolicy.com/2017/01/26/trumps-china-policy-this-is-how-you-stumble-into-a-crisis/?mc_cid=fe7766b761&mc_eid=ce811babe8, 16.02.2018).

Mallin, Alexander (2017). Trump and Chinese President Xi Jinping tout growing friendship at opulent state dinner. *ABC News* (<http://abcnews.go.com/International/trump-chinese-president-xi-jinping-tout-growing-friendship/story?id=51035932>, 19.02.2018).

Mikoláš, Robert; Bouda, Ondřej (2014). Barack Obama označil Čínu za mírumilovnou, prosperující a stabilní zemi. *iROZHLAS* (https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/barack-obama-oznacil-cinu-za-mirumilovnou-prosperujici-a-stabilni-zemi_201411121250_jpiroch, 2.02.2018).

National Security Strategy Archive (2018). *National Defense Strategy* (<http://nssarchive.us/national-defense-strategy/>, 5.02.2018).

NDS (2012). *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense* (http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2018/01/defense_strategic_guidance.pdf, 4.02.2018).

NDS (2018). *Summary of the 2018 National Defense Strategy* (<http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2018/01/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>, 20.02.2018).

NMS (2015). *The National Military Strategy of the United States of America 2015* (<http://nssarchive.us/NMS/2015.pdf>, 6.02.2018).

NSS (2010). *The National Security Strategy of the United States of America, May 2010* (<http://nssarchive.us/NSSR/2010.pdf> 20.11.2017).

NSS (2015). *NATIONAL SECURITY STRATEGY, FEBRUARY 2015* (<http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2015/02/2015.pdf>, 5.02.2018).

NSS (2017). *The National Security Strategy of the United States of America, December 2017* (<http://nssarchive.us/wp-content/uploads/2017/12/2017.pdf>, 20.01.2018).

Office of the Historian (2017a). *Visits By Foreign Leaders of China* (<https://history.state.gov/departmenthistory/visits/china>, 15.01.2018).

Office of the Historian (2017b). *Presidential and Secretaries Travels Abroad. Secretaries. China* (<https://history.state.gov/departmenthistory/travels/secretary/china>, 15.01.2018).

Ong, Larry (2017). Positives for Trump, Xi After US–China Meeting, The newfound rapport between the two leaders is translating into tangible results. *The Epoch Times* (https://www.theepochtimes.com/positives-for-trump-xi-jinping-after-us-china-meeting_2241206.html, 18.02.2018).

Phillips, Tom (2017a). Donald Trump's plan for China relations is to be unpredictable, adviser says. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2017/jan/27/donald-trumps-plan-for-china-relations-is-to-be-unpredictable-adviser-says>, 15.02.2018).

Phillips, Tom (2017b). Trump praises China and blames US for trade deficit. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2017/nov/09/donald-trump-china-act-faster-north-korea-threat>, 20.02.2018).

Pomfret, John; Wilson, Scott (2011). Obama hosts Hu Jintao on state visit, presses China on human rights. *The Washington Post* (<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2011/01/19/AR2011011904733.html>, 17.01.2018).

Ramzy, Austin (2009a). Five Things the U.S. and China Actually Agree On. *Time* (<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1939536,00.html>, 10.01.2018).

Ramzy, Austin (2009b). Five Things the U.S. and China Still Disagree On. *Time* (<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1939568,00.html>, 10.01.2018).

Reid, Tim (2009). President Obama returns home from visit to China almost empty handed. *The Times* (<https://www.thetimes.co.uk/article/president-obama-returns-home-from-visit-to-china-almost-empty-handed-tt5wxtcffjz>, 10.01.2018).

Ross, Robert (2012). The Problem With the Pivot Obama's New Asia Policy Is Unnecessary and Counterproductive. *Foreign Affairs* 91 (6). s. 70 – 82.

Rudd, Cavin (2013). Beyond the Pivot A New Road Map for U.S.-Chinese Relation. *Foreign Affairs* 92 (2). s. 9 – 15.

Smith, Candace (2016). Donald Trump Calls China's Trade Practice the 'Greatest Theft in the World'. *ABC News* (<http://abcnews.go.com/Politics/donald-trump-calls-chinas-trade-practices-greatest-theft/story?id=38812125>, 14.02.2018).

Sørensen, Camilla T.N. (2015). The Significance of Xi Jinping's "Chinese Dream" for Chinese Foreign Policy: From "Tao Guang Yang Hui" to "Fen Fa You Wei". *Journal of China and International Relations* 3 (1), s. 53 – 73.

Tao, Zhang; ed. (2018). 'Cold War' mentality for US to play up 'Chinese military threat': spokesperson. *Ministry of National Defense of the People's Republic of China* (http://eng.mod.gov.cn/news/2018-01/21/content_4802860.htm, 21.02.2018).

Teather, David (2010). China overtakes Japan as world's second-largest economy. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/business/2010/aug/16/china-overtakes-japan-second-largest-economy1>, 10.12.2017).

The Economist (2009). *The Pacific (and pussyfooting) president* (<https://www.economist.com/node/14915118>, 12.01.2018).

The Guardian (2010). *Hillary Clinton criticises Beijing over internet censorship* (<https://www.theguardian.com/world/2010/jan/21/hillary-clinton-china-internet-censorship>, 15.01.2018).

The New York Times (2011). *State Dinner Guests* (<https://www.nytimes.com/2011/01/20/world/asia/20dinner-list.html>, 20.01.2018).

The White House (2009a). *Remarks by the President at the U.S./China Strategic and Economic Dialogue* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-uschina-strategic-and-economic-dialogue>, 15.12.2017).

The White House (2009b). *U.S.-China Joint Statement* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/us-china-joint-statement>, 11.01.2018).

The White House (2011). *U.S. - China Joint Statement* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2011/01/19/us-china-joint-statement>, 19.01.2018).

The White House (2013a). *Remarks by President Obama and President Xi Jinping of the People's Republic of China After Bilateral Meeting* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/06/08/remarks-president-obama-and-president-xi-jinping-peoples-republic-china->, 1.02.2018).

The White House (2013b). *United States and China Agree to Work Together on Phase Down of HFCs* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/06/08/united-states-and-china-agree-work-together-phase-down-hfcs>, 1.02.2018).

The White House (2014a). *FACT SHEET: President Obama's Visit to China* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/11/11/fact-sheet-president-obama-s-visit-china>, 2.02.2018).

The White House (2014b). *Remarks by President Obama and President Xi Jinping in Joint Press Conference* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/11/12/remarks-president-obama-and-president-xi-jinping-joint-press-conference>, 2.02.2018).

The White House (2015). *Remarks by President Obama and President Xi of the People's Republic of China in Joint Press Conference* (<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/09/25/remarks-president-obama-and-president-xi-peoples-republic-china-joint>, 3.02.2018).

The White House (2017a). *President Donald J. Trump's Visit to China* (<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/president-donald-j-trumps-visit-china/>, 19.02.2018).

The White house (2017b). *Remarks by President Trump After Meeting with President Xi of China* (<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-meeting-president-xi-china/>, 17.02.2018).

Trump, Donald (2017a). Donald J. Trump (@realDonaldTrump). *Twitter* (<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/928286153672970240?lang=cs>, 18.02.2018).

Trump, Donald (2017b). Donald J. Trump (@realDonaldTrump). *Twitter* (<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/928519663780208640?lang=cs>, 18.02.2018).

U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY (2017). *U.S.-China Comprehensive Economic Dialogue* (<https://www.treasury.gov/initiatives/Pages/china.aspx>, 8.01.2018).

Wines, Michael; LaFraniere, Sharon (2009). During Visit, Obama Skirts Chinese Political Sensitivities. *The New York Times* (<https://www.nytimes.com/2009/11/18/world/asia/18china.html>, 10.01.2018).

Zhou, Laura (2017). China shuts down Forbidden City in top-level personal welcome for the Trumps. *South China Morning Post* (<http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2118954/xi-jinping-and-donald-trump-get-personal-state-visit>, 19.02.2018).

Resumé

Presented bachelor thesis has the ambition to analyze the development of United States foreign policy towards China from 2009 to the present. The foreign policy is a multidimensional phenomenon, which is made up of different aspects. Because of this, this bachelor thesis focused only on the development of relations in the diplomatic arena.

The choice to explore the development of foreign policy through diplomatic relations is not accidental. An important role in the analysis of this sector is played by the personality of the president. Very different personalities of the two presidents - Barack Obama and Donald Trump, their style of dialogue and diplomacy, served as one of the main reasons for selecting areas for exploring the development of the United States foreign policy towards China.

The first part of this bachelor thesis is about Barack Obama foreign policy towards China. The second part analyses official foreign policy agenda under the Trump administration. The main purpose of this bachelor's thesis is to analyze the USA foreign policy official agenda towards China from 2009 to the present, capturing the important points that most influenced the development of relations between those countries and to see if today's change is the result of a new administration policy or if relationship had changed under the administration of former president Barack Obama.